

КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
Факультет корекційної та соціальної педагогіки і психології
Кафедра психології освіти

Дипломна робота
магістра

з теми: ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ ДОШКІЛЬНИКІВ В
ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Виконала: студентка 2 курсу, групи DOb1-M18
спеціальності 012 Дошкільна освіта

Побута Таїсія Анатоліївна

Керівник: Панчук Н.П., кандидат психологічних
наук, доцент

Рецензент: Гордійчук М.С., кандидат
педагогічних наук, доцент

3.3.1 Рекомендації вихователям з питань формування адекватної самооцінки дитини дошкільного віку.....	73
3.3.2 Рекомендації для батьків дошкільників з формування адекватної самооцінки дитини.....	75
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	82
ДОДАТКИ	90
ДОДАТОК А Методика «Драбинка»	90
ДОДАТОК Б Дослідження самооцінки за методикою Дембо-Рубінштейн.....	92
ДОДАТОК В Методика спрямована на визначення емоційного рівня самооцінки, автор А.В. Захарова	94
ДОДАТОК Г Тест «Два будиночки»	97

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна освіта України виходить на якісно новий рівень, що зумовлено прогресивними тенденціями у формуванні громадянського суспільства, розширенням меж людської свободи, демократизацією принципів суспільного та індивідуального життя, зміною пріоритетів на користь цінності людської особистості. Ці особливості актуалізують проблему гуманізації освіти, необхідність модернізації її цілей та принципів, оновлення змісту, вдосконалення навчально-виховних технологій. Державна політика в галузі дошкільної освіти, що визначається Конституцією, Законом України «Про освіту», Державною національною програмою «Освіта» (Україна ХХІ століття), Законом України «Про дошкільну освіту», Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні, спрямовує фахівців у галузі вікової та педагогічної психології на пошук оптимальних шляхів особистісного розвитку дошкільників, розкриття механізмів формування їхньої життєвої компетентності як здатності в міру своїх вікових можливостей самостійно та свідомо виробляти позитивне ставлення до світу і самого себе. Проблема розвитку свідомості та самосвідомості дошкільника в наш час є проблемою становлення особистісного ядра, закладання базису культури, збалансованості потенційних можливостей та реалізованих здібностей. Таким чином, необхідність теоретико-експериментального дослідження психологічних умов розвитку самоповаги у дошкільному віці обумовлюється соціальним замовленням на модернізацію дошкільної освіти та впровадження особистісно орієнтованих виховних технологій. Суспільна значущість дослідження цієї проблеми суттєво зросла у зв'язку з новою освітньою парадигмою, яка потребує відповідного теоретико-методичного забезпечення.

У психологічній літературі, як у вітчизняній, так і зарубіжній, питанням формування самооцінки приділено велику увагу. Проблема розвитку самооцінки, структури, функцій, обговорюються в роботах Л. І. Божович, І.

С. Кона, М.І. Лісіна, А.І. Липкіної, Е. Еріксона, К. Роджерса та інших психологів. Закономірності формування самооцінки у дитячому віці відображені в дослідженнях О.А. Белобрикіної, В.А. Горбачової, А.В. Захарової, В.С. Мухіної, Є.І. Савонько, Л.І. Уманець та інших. У працях К.О.Абульханової-Славської, Б.Г.Ананьєва, О.О.Бодальова, Л.С.Виготського, В.В.Давидова, Б.Ф.Ломова, С.Л.Рубінштейна, О.Г.Спіркіна, В.В.Столїна, П.Р.Чамати, О.В.Шорохової розглядаються підходи до вирішення питання про природу і генезис самосвідомості та окремих її складових у контексті проблеми розвитку особистості. Проблема ігрової діяльності дітей дошкільного віку є предметом пильної уваги вітчизняних і зарубіжних учених: значимість ігрової діяльності в розвитку і вихованні дошкільника (О. Безсонова, А. Бондаренко, Н. Гавриш, В. Зеньківський, К. Карасьова, А. Матусик, Д. Менджерицька, Т. Піроженко, М. Савченко, М. Шуть); функція гри в аспекті соціалізації особистості (Е. Берн, В. Захарченко, Н. Захарова, Г. Костюк, Т. Маркова); організація ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної і початкової освіти (Г. Тарасенко).

Вступаючи в дошкільний вік, дитина починає усвідомлювати факт свого існування. Розвиток справжньої самооцінки починається з реалістичних оцінок дітьми своїх умінь, результатів своєї діяльності і конкретних знань. Менш об'єктивно в цей період діти оцінюють якості своєї особистості. Дошкільнята схильні переоцінювати себе, на що їх направляють переважно позитивні оцінки оточуючих їх дорослих. Старші дошкільники можуть вірно усвідомлювати свої переваги і недоліки, враховуючи при цьому ставлення до них з боку оточуючих. До кінця дошкільного віку співвідношення емоційного і когнітивного компонентів кілька гармонізується. Створюються сприятливі умови для розвитку когнітивного компонента самооцінки, для інтелектуалізації ставлення дитини до себе, подолання прямого впливу на його самооцінку з боку дорослих.

Старший дошкільний вік є важливим періодом для становлення самооцінки для подальшого її розвитку та впливу на особистість. Відповідно

до вищевикладеного матеріалу, було обрано тему наукового дослідження: «Формування самооцінки дошкільників в процесі ігрової діяльності».

Об'єкт дослідження - сфера самосвідомості та самооцінки дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження - психологічні особливості формування самооцінки дошкільників в процесі ігрової діяльності.

Мета дослідження полягала у виявленні особливостей розвитку самооцінки у дітей старшого дошкільного віку та пошуку шляхів розвитку самосвідомості та самооцінки дітей старшого дошкільного віку засобом гри, у розробці рекомендацій педагогам дошкільного закладу освіти та батькам з питань формування адекватної самооцінки дитини дошкільного віку.

Відповідно до мети були поставлені такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати теоретичні та методичні підходи щодо вивчення проблеми формування у дітей старшого дошкільного віку самооцінки в процесі ігрової діяльності.

2. Теоретично дослідити та виявити особливості прояву самооцінки у дітей старшого дошкільного віку, з'ясувати особливості самоповаги дошкільників, її внутрішні та зовнішні детермінанти.

3. Експериментально дослідити психологічні особливості використання ігрової діяльності у роботі з формування у старших дослідників самооцінки.

4. Розробити авторську програму розвитку самооцінки дітей старшого дошкільного віку засобом гри.

5. Розробити рекомендації педагогам дошкільного закладу освіти та батькам з питань формування адекватної самооцінки дитини дошкільного віку.

Для вирішення поставлених завдань була розроблена програма дослідження, реалізація якої передбачала застосування комплексу теоретичних і емпіричних **методів**: аналіз психолого-педагогічної літератури та практичних результатів дослідження з даної проблеми; спостереження за характером активності дошкільників та особливостями взаємодії педагогів

дошкільного закладу освіти та дітей, анкетування батьків та педагогів; методика «Драбинка», методика Дембо-Рубінштейн, методика А.В. Захарова, методика «Два будиночки», методи математичної обробки даних.

Наукова новизна роботи полягає: у виявленні особливостей прояву самооцінки у дітей старшого дошкільного віку, з'ясуванні особливостей самоповаги дошкільників, її внутрішніх та зовнішніх детермінант; обґрунтуванні системи розвитку самосвідомості та самооцінки дітей старшого дошкільного віку засобом гри.

Теоретичне значення роботи визначається тим, що проаналізовано проблему формування у дітей старшого дошкільного віку самооцінки в процесі ігрової діяльності; уявленнями про психологічні особливості розвитку самооцінки дітей старшого дошкільного віку.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що підібрані методики та розроблена програма розвитку самосвідомості та самооцінки дітей старшого дошкільного віку засобом гри можуть бути використані в навчально-виховному процесі дошкільних освітніх закладів з метою формування адекватної самооцінки дітей старшого дошкільного віку.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися та отримали схвалення на Всеукраїнському круглому столі з нагоди 100-річчя Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Актуальні проблеми психологічного супроводу реформи освіти в Україні (24 жовтня 2018 р., м. Кам'янець-Подільський).

Публікації. Зміст та результати роботи відображено в науковій публікації у збірнику матеріалів міжнародної науково-практичної конференції: Панчук Н.П., Побута Т.А. Психологічні особливості становлення цінностей майбутнього педагога закладів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки / Актуальні проблеми психологічного супроводу реформи освіти в Україні: Збірник матеріалів Всеукраїнського круглого столу з нагоди 100-річчя Кам'янець-Подільського національного

університету імені Івана Огієнка (24 жовтня 2018 р. м.Кам'янець-Подільський). Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2019. 80 с. С.44-49.

Структура роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Список використаних джерел налічує 77 найменувань. Основний зміст роботи викладений на 84 сторінках і містить 4 таблиці, 5 рисунків. Загальний обсяг роботи - 92 сторінки комп'ютерного набору.

ВИСНОВКИ

У психічному розвитку людини, розвиток і формування вмінь відіграє найважливішу роль. Цінність особистості людини вимірюється в більшій мірі тим, що, як і для чого вона вміє робити. Тому в утримуванні самосвідомості людини усвідомлення ними своїх умінь займає одне з важливих місць. Правильне усвідомлення своїх умінь є не тільки засобами й умовою успішного навчання, але має також велике виховне значення, як фактор формування кращих якостей особистості.

Відомо, що дитяча оцінка й самооцінка формується тільки при спілкуванні дитини з іншими людьми. Уже перші свідомі активні прояви діти одержують із боку оточуючих дорослих оцінок у вигляді осуду або підбадьорення. Надалі роблячи яку-небудь дію, дитина раз у раз чує: «це добре», «це погано», «цього не можна робити».

Особливістю дитячих оцінок і самооцінок є їх емоційний характер. Дітям легко оцінити себе позитивно й важко оцінити себе негативно. Вони прибігають до безневинних хитростей, щоб не показати своїх недоліків, негативних якостей. Більшість дітей оцінює себе з позитивної сторони непрямим шляхом. На прямо поставлені питання: «А ти який? Гарний, розумний, поганий? Чому ти так уважаєш?» - діти звичайно відповідають так: «Я не знаю... Я теж слухаюся». «Я не завжди балуюся...». «А я можу рахувати до 10». «Може бути, хорошим, не знаю...».

Дошкільний вік характеризується виникненням нової соціальної ситуації розвитку. У дитини вже з'являється коло елементарних обов'язків. Змінюються взаємини з дорослими, набуваючи нових форм: спільні дії поступово змінюються самостійним виконанням дитиною вказівок дорослого.

З'являється можливість систематичного навчання згідно з певною програмою, хоча останню можна реалізувати лише в тій мірі, в якій вона стає власною програмою дитини. Окрім того, в цьому віці дитина вже вступає в певні стосунки з однолітками, що також визначає ситуацію її розвитку.

Внутрішня позиція дошкільника стосовно інших людей характеризується передусім усвідомленням власного «Я» та своїх вчинків, величезним інтересом до світу дорослих, їхньої діяльності та взаємин.

Особливості соціальної ситуації розвитку дошкільнят виражаються в характерних для них видах діяльності, передусім у сюжетно-рольовій грі, яка створює сприятливі умови для доступного в цьому віці освоєння зовнішнього світу.

Кількість дітей, яким властива завищена самооцінка, з віком зменшується, тоді як кількість дітей, що мають адекватну самооцінку, навпаки зростає.

Дитині молодшого дошкільного віку властива завищена самооцінка, із віком вона починає сприймати саму себе більш реалістично, що сприяє формуванню у неї адекватної самооцінки.

Отже, відсоток старших дошкільників, яким властива занижена самооцінка, є значно вищим за відповідний показник у дітей молодшого дошкільного віку. Результат нашого дослідження підтверджує науково доведене положення про те, що у віці 3-х років дитині властива завищена самооцінка і лише у 4-5 років вона оцінює власні дії та можливості більш реалістично.

За результатами проведених досліджень, можемо сказати, що на рівень самооцінки дошкільнят прямо впливає середовище, в якому вони ростуть, виховуються та стають дорослішими.

Таким чином, для формування самооцінки важлива та діяльність, у яку включена дитина, і оцінки її досягнень дорослими й однолітками, тому що критерії самооцінки прямо залежать від дорослого й прийнятої системи виховної роботи.

Провідну роль у виникненні самооцінки відіграє спільна діяльність та спілкування з ровесниками; самооцінка тісно пов'язана із оцінкою дитини дорослим, оцінками дитини щодо ровесника та ровесника щодо дитини; змістом взаємооцінок та самооцінок виступають вміння, можливості,

властивості дітей; протягом дошкільного віку характерною є завищена самооцінка, яка слугує захисним фактором для незрілої особистості дитини; зростає об'єктивність, аргументованість, диференційованість, мотивованість оцінок та самооцінок.

Розвиток справжньої самооцінки починається з реалістичних оцінок дітьми своїх умінь, результатів своєї діяльності і конкретних знань. Менш об'єктивно в цей період діти оцінюють якості своєї особистості. Дошкільнята схильні переоцінювати себе, на що їх направляють переважно позитивні оцінки оточуючих їх дорослих. Старші дошкільники можуть вірно усвідомлювати свої переваги і недоліки, враховуючи при цьому ставлення до них з боку оточуючих. До кінця дошкільного віку співвідношення емоційного і когнітивного компонентів кілька гармонізується. Створюються сприятливі умови для розвитку когнітивного компонента самооцінки, для інтелектуалізації ставлення дитини до себе, подолання прямого впливу на його самооцінку з боку дорослих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атаманчук Н. М., Пасічніченко А. В. Аналіз наукових підходів до вивчення розвитку самооцінки дошкільника як основного компоненту в структурі самосвідомості / Збірник наукових праць РДГУ. Психологія: реальність і перспективи. Випуск 2, 2013. С.33-38.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / наук. кер. А.М. Богуш. К.: Видавництво, 2012. 26 с. (Державний стандарт дошкільної освіти України).
3. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі” / М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України; наук. ред. та упоряд. О.Л. Кононко. К.: Світоч, 2008. 430 с.
4. Бех И.Д. Нравственность личности: стратегия становления. Ровно: Редакц. издат. отдел упр. По печати, 1991. 146 с.
5. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання. К.: ІЗМН, 1998. 204 с.
6. Бурова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. 2-е вид. зі змін. та доп. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 296 с.
7. Бурова А. Гра – ефективний засіб виховання самостійності дітей дошкільного віку // Вихователь-методист дошкільного закладу, 2010. № 5. С. 17–27.
8. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ, Ірпінь. Перун, 2005. 1728 с.
9. Вікова та педагогічна психологія: навчальний посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук [та ін.]. 3-є вид., випр. і доп. К. : Каравела, 2012. 400 с.
10. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
11. Гра як засіб розвитку самосвідомості та самооцінки дітей старшого дошкільного віку засобом гри. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://ditsad.com.ua/konsultac803.html>

12. Дитяча психологія - Павелків Р.В. - Самосвідомість і самооцінка дошкільника. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://westudents.com.ua/glavy/76394-samosvdomst-samootsnka-doshklnika.html>
13. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К., 1997. 375с.
14. Горбатих В.В. Особливості становлення емоційно-ціннісного ставлення дитини до себе / Зб. наук. праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України; «Проблеми загальної та педагогічної психології» за ред. акад. С.Д. Максименка. К., 2011. Т. XIII, ч. 3. С. 86-93.
15. Горбатих В.В. Роль гуманних почуттів у становленні емоційноціннісного ставлення дошкільника до себе / Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. К., 2012. Т. IV, вип. 8. С. 27-35.
16. Горбатих В.В. Психолого-педагогічні умови гармонізації становлення самоставлення старших дошкільників / Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Сєверодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2019. № 2 (49).С. 90 - 104.
17. Долинна О., Низковська О. Про організовану і самостійну діяльність дітей у дошкільному навчальному закладі // Дошкільне виховання. 2010. № 10. С. 7-15.
18. Дуткевич Т.В., Терещенко В.А. Вікова і педагогічна психологія (курс лекцій і практикум): Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Медобори, 2012. 228 с.
19. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія : Навч. посібник. К. : ЦУЛ, 2012. 424 с.
20. Дуткевич Т.В. Дошкільна психологія (курс лекцій і практикум): Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський, ПП Буйницький О.А., 2006. 320с.
21. Дятленко Н.М. Шляхи виховання самоповаги в дошкільному дитинстві // Актуальні проблеми психології. Том 4. Актуальні проблеми

генези особистості в контексті навчання і виховання. (Збірник наукових статей) / За заг. редакцією С.Д.Максименка. К.: Нора-прінт. 2001. С. 60-63.

22. Дятленко Н.М. Психологічна готовність вихователів дошкільних навчальних закладів до роботи в інклюзивних групах // Кроки до демократичної освіти. 2002, лютий. С. 26-27.

23. Дятленко Н.М. Шанобливе ставлення дорослих до дітей як умова гармонізації взаємин між дошкільниками // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: науково-методичний збірник / Ред. кол. Н.Софій, І.Єрмаков, та ін. К.: Контекст, 2000. С. 263.

24. Карасьова К. В., Піроженко Т. О. Світ дитячої гри. К.: Шк. світ, 2010. 128 с.

25. Карасьова К. В., Піроженко Т. О. Ігровий простір дитини К.: Шк. світ, 2011. 128 с.

26. Карасьова К. В., Піроженко Т. О. Самодіяльні ігри дитини К.: Шк. світ, 2010. 128 с.

27. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: Наук.-метод. посіб. / Наук. кер. О.Л.Кононко. К.: Редакція журналу «Дошкільне виховання». 2003. 243 с.

28. Кононко О.Л. Особистісна-орієнтація – пріоритет сьогодення Дошкільне виховання. 2007. № 5. С.3-6

29. Кононко О.Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника (Системний підхід). К.: Стилос, 2000. 336 с.

30. Кононко О.Л. Плекаємо в малечі почуття самовартості: Навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини до шк. віку «Я у Світі» О.Л. Кононко. К.: Наш час., Х.: Ранок, 2010. 207 с.

31. Кононко О.Л. Ціннісне ставлення до себе // Мистецтво життєтворчості особистості. К.: ІЗМН, 1997. С. 96–126.

32. Кононко О.Л. Дитяча субкультура як цінність і складова особистісно-орієнтованої освіти // Дошкільне виховання. 2001. №12. С. 6-9.

33. Концепція дошкільного виховання в Україні. К.: Освіта, 1993. 16 с.
34. Костюк Г.С. Загальна характеристика онтогенезу людської психіки // Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. К.: Рад. шк., 1989. С.70–98.
35. Кудикіна Н.В. Теоретичні засади педагогічного керівництва ігровою діяльністю молодших школярів у позаурочному навчально-виховному процесі : дис. ... д-ра. пед. наук: 13.00.01. Київ, 2004. 404 с.
36. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури. 2005. 128 с.
37. Лисина М.И. Общение, личность и психика ребенка / Под ред. А.Г.Рузской. 2-е изд. М.: Московский психолого-социальный институт, Воронеж: НПО "МОДЭК", 2001.
38. Максимчук Н.П. Загальна, вікова і педагогічна психологія. Збірник завдань: Навчально-методичний посібник. 2-ге видання, перероблене і доповнене. Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2011. 240 с.
39. Максимчук Н.П. Основи психокорекції: Навчальний посібник. Кам'янець -Подільський: ПП "Медобори», 2011. 176с.
40. Максимчук Н.П. Психологія дитячої обдарованості: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: "Медобори" (ПП Мошак М.І.), 2003. 124с.
41. Максимчук Н.П. Ціннісна спрямованість виховання особистості за С.Русовою. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету. Серія соціально-педагогічна. Вип.V. Т.1. / Відп. Ред. Ю.М.Ковальчук. Кам'янець-Подільський: Абетка - НОВА, 2006. С.217-223.
42. Мельник І. С. Особливості впливу взаємин з дорослими і однолітками на самооцінку старшого дошкільника: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. К., 2009. 198 с.
43. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / О. Л. Кононко, З. П. Плохій, А. М. Гончаренко та ін. К. : Світич, 2009. 208 с.

44. Методичний поради́ник: науково-теоретичні засади, методичні та психологічні аспекти, особливості впровадження Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / Укладачі: Ковтун Є.Ф., Цимерман І.Л. Суми: РВВ СОППО. 2009. 98.с
45. Мішечкіна М.Є. Виховання впевненості в собі у дітей старшого дошкільного віку та молодого шкільного віку: монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2009. 243 с.
46. Непомнящая Н. И. Становление личности ребенка 6-7 лет. Л.: Педагогика, 1992. 160 с.
47. Ніжегородцева Н.В., Шадриков В.Д. Психологічна готовність дитини до школи. М. 2002.
48. Новоселова С.Л. Классификация детских игр. Источник. 1999. № 2. С. 69-74.
49. Олійник О.О. Особливості психокорекційної роботи у формуванні самооцінки старших дошкільників Проблеми емпіричних досліджень у психології. К.: Гнозис, 2008. Вип. 1. С. 347–352.
50. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : навч.-метод. посіб. /За ред. Г. С. Тарасенко. К.: Слово, 2010. 318 с.
51. Островська К.О. Взаємозв'язок образу «Я», самооцінки і ціннісних орієнтацій молодших школярів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». К., 2003. 20с.
52. Панчук Н.П. Регуляторний вплив цінностей на самоактивність особистості / Актуальні проблеми психології особистості та міжособистісних взаємин, 23 квітня 2015р.: Матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції / За ред. С.Д.Максименка, Л.А.Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський, 2015. С.253 - 256.
53. Панчук Н.П., Побута Т.А. Психологічні особливості становлення цінностей майбутнього педагога закладів дошкільної освіти у процесі

професійної підготовки / Актуальні проблеми психологічного супроводу реформи освіти в Україні: Збірник матеріалів Всеукраїнського круглого столу з нагоди 100-річчя Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (24 жовтня 2018 р. м. Кам'янець-Подільський). Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2019. 80с. С.44-49.

54. Пеньковська Н. Сім'я формує самооцінку дитини / Дошкільне виховання. 2002. №6. С.16-19.

55. Піроженко Т. О. Особистість дошкільника – перспективи розвитку: навчально-методичний посібник. Тернопіль.: Мандрівець, 2010. 136 с.

56. Піроженко Т. Зберегти та розвинути творчу активність дитини// Вихователь-методист. 2010. №5 (травень). С. 4-9.

57. Піроженко Т.О. Психічний розвиток дитини дошкільного віку: досвід роботи сучасного дошкільного навчального закладу. Запоріжжя: 2003. 168с.

58. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. для ВНЗ. К. : Академвидав, 2004. 456 с.

59. Психологические тесты. В 2 т. / под ред. А.А. Карелина. М.: Гуманитар, изд. центр ВЛАДОС, 2005. Т. 1. 312 с.

60. Психологические тесты. В 2 т. / под ред. А.А. Карелина. М. : Гуманитар, изд. центр ВЛАДОС, 2005. Т. 2. 247 с.

61. Психологічна енциклопедія / Автор-упорядник О.М. Степанов. Київ : «Академвидав», 2006. 424 с.

62. Савчин М. В., Василенко Л.П. Вікова психологія: навчальний посібник. К. : Академвидав, 2011. 368 с.

63. Сарапулова Є.Г. Формування оптимальної самооцінки як передумова становлення активної життєвої позиції особистості // Інноваційна система виховної роботи на основі продукування соціального розвитку особистості: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 1-2 берез. 2001 р. Луцьк, 2001. С. 116-122.

64. Світлична С.П. Особливості розвитку особистості та образу «Я» у дошкільників // Педагогіка та психологія. Випуск 20. 2002. С.127-134.
65. Силвестру А.И. К вопросу о развитии самооценки в дошкольном возрасте // Новые исследования в психологии. М.: Гроно, 2008. № 2 (19). С. 80-85.
66. Стадник Г.О. Вивчення пізнавальної активності дітей // Дошкіль. виховання. 1992. №9. С. 6-8.
67. Стеркина Р. Б. Роль деятельности в формировании самооценки детей дошкольного возраста: Автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. М., 1977. 24 с.
68. Столяренко О.Б., Чайковська О.М. Вікова психологія: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: Медобори, 2016. 252 с.
69. Уманець Л.І. Від самооцінки в грі – до пізнання себе // Дошкіль. виховання. 1983. № 4. С.20-21.
70. Уманець Л. И. Формирование самооценки старших дошкольников в игровой деятельности: Дис. канд. психол. наук: 19.00.07. К. 1984. 145 с.
71. Філімонова Т.В. Дитяча гра в суспільному дошкільному вихованні України: дис. ... канд. пед. наук: 13.00. Київ, 2003. 190 с.
72. Чамата П.Р. Самосвідомість та її розвиток у дітей. К.: Знання, 1995. 48 с.
73. Шуть М.М. Гра як фундаментальна технологія виховання людини / Вихователь-методист. 2010. №5 (травень). С. 11–16.
74. Щербакова К, Григоренко Г. Становлення особистості (Вихована дитина. Що це означає?) // Дошкільне виховання. 1998. № 6. С. 14-16.
75. Юрченко Н.Ф. Ігрова діяльність старших дошкільників. Х.: вид. група «Основа», 2011.
76. «Я у Світі». Базова програма розвитку дитини дошкільного віку / Наук. кер. О.Л.Кононко. К.: Редакція журналу «Дошкільне виховання». 2008. 149 с.

77. Якобсон С. Г., Почервина Л. П. Роль субъективного отношения к этическим эталонам в регуляции морального поведения дошкольников. Вопросы психологии. 1991. №3. С.41-49.